

Мартінова Маргарита Володимирівна,
здобувач вищої освіти ступеня бакалавр
навчально-наукового інституту № 2 Національної
академії внутрішніх справ

Мировська Анна Всеволодівна,
професор кафедри криміналістики та судової
медицини Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук, доцент

ЩОДО КЛАСИФІКАЦІЇ ФОРМ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ

Питання щодо класифікації форм використання спеціальних знань при розслідуванні кримінальних правопорушень є досить дискусійними, а існування численних думок щодо критеріїв класифікації таких форм у кримінальному судочинстві достатньо суперечливі та різноманітні, про що свідчить аналіз наукової літератури. Визначення місця, значення та змісту кожної з форм має першочергове практичне значення, а результативність використання спеціальних знань в практиці розслідування окремих видів злочинів залежить від правильного вибору відповідної їх форми.

При розслідуванні злочинів, виникають питання, які вимагають спеціальних знань, метою застосування яких є безпосереднє сприяння збиранню доказової інформації, необхідної для розкриття, розслідування і попередження злочинів, а також розробка технічних і практичних засобів і методів її збору.

На теперішній час найбільш розповсюдженим критерієм диференціювання форм використання спеціальних знань є розподіл за характером отриманого результату використання спеціальних знань. За таким критерієм розрізняють: процесуальні та непроцесуальні.

Аналіз слідчої практики, нормативних і літературних джерел стосовно зазначеної проблематики дає підстави дійти висновку, що значне місце в процесі розслідування належить непроцесуальним формам використання спеціальних знань (консультації із спеціалістами; довідкова та науково-технічна допомога; тощо) [1, с. 76; 4, с. 83]. Недостатнє дослідження непроцесуальних форм використання спеціальних знань породжує на практиці численні правові, організаційні й інші проблеми залучення спеціалістів, використання результатів їх роботи в процесі доказування.

Слід зазначити, що процесуальна та непроцесуальна форми використання спеціальних знань тісно пов'язані між собою, але поки що не створюють інтегровану взаємодіючу систему, скріплену єдиними методологічними, організаційними та правовими засадами, що призводить до відсутності чіткої кореляції зазначених видів спеціальних знань та дискретності процесу техніко-криміналістичного забезпечення розслідування.

Відмінною від інших точок зору є позиція В. Г. Лукашевича, А. К. Мігунова, М. В. Салтевського та І. Ю. Сопілко які вказують, що на підставі так званого процедурного принципу всі форми використання спеціальних знань можна диференціювати на безпосередні (використання власних спеціальних знань органом розслідування) та опосередковані (залучення спеціаліста). Другий блок класифікаційної системи, в свою чергу, поділяють на три групи: процесуальні, непроцесуальні та змішані.

О. В. Ломакіна критерієм класифікації обрала характер використання спеціальних знань.

Деякі вчені-криміналісти стверджують, що головним критерієм розмежування форм використання спеціальних знань в кримінальному судочинстві є значення їх результатів (доказове чи орієнтуюче). Проте такий розподіл не дозволяє створити всеохоплюючу систему форм використання спеціальних знань у процесі розслідування.

Крім того існує також класифікація за: процесуальним статусом особи, яка використовує спеціальні знання; стадіями розслідування злочину; метою використання (пошук, виявлення, фіксація, вилучення, дослідження слідів злочину) і способом їх реалізації тощо.

Слід, зазначити, що окремі науковці взагалі не поділяють форми використання спеціальних знань, а викладають їх в єдиному переліку.

Кожна із запропонованих класифікацій має право на існування, оскільки вона базується на аналізі кримінального процесуального законодавства та відомчих підзаконних актів, які визначають умови, суб'єктів та їх права і обов'язки під час використання спеціальних знань у слідчій практиці [3].

Викладене свідчить про багатoproфільність напрямів використання спеціальних знань у практиці розслідування злочинів та їх різне призначення в процесуальних і непроцесуальних формах.

Вибір тієї чи іншої форми використання спеціальних знань під час кримінального провадження зумовлений, насамперед, їх можливостями, особливостями способів вчинення злочинів тієї чи іншої категорії, а також слідчими ситуаціями, що склалися в ході розслідування. Причинами недостатнього використання спеціальних знань під час розслідування є відсутність чіткого регулювання питань, пов'язаних із формами їх використання. Актуальною проблемою є удосконалення, подальше вивчення існуючих і пошук нових форм використання спеціальних знань в процесі розслідування злочинів.

Список використаних джерел:

1. Зинин А.М. Участие специалиста в процессуальных действиях: учебник. Москва: Проспект, 2015. 256 с.
2. Лук'янчиков Є.Д. Розширення форм використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві. Вісник Академії адвокатури України. 2008. Вип. 12. С. 79–83.

3. Лук'янчиков Є.Д. Форми взаємодії в процесі використання спеціальних знань. Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право. 2009. № 3. URL: <http://visnyk-psp.kpi.ua/uk/2009-3/09-3-9.pdf> (дата звернення: 30.11.2019).

4. Мироська А.В. Концептуальні положення використання спеціальних знань при розслідуванні фальшивомонетництва. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика). № 2. 2014. С. 15–19.

Печора Каріна Володимирівна,

курсант навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ

ПРИЗНАЧЕННЯ СУДОВИХ ЕКСПЕРТИЗ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЗАКОННОГО ОБІГУ ЗБРОЇ

Правовою основою діяльності підрозділів Національної поліції, пов'язаної з протидією та запобіганням злочинам, у т.ч. і незаконному обігу зброї є Конституція України, закони України «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси України тощо.

Незаконний обіг зброї – узагальнений термін, який включає протиправні кримінально-карані дії з різними видами зброї, бойових припасів та вибухових речовин, а саме: переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю (ст. 201 КК України), викрадення, привласнення, вимагання, заволодіння шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем (ст. 262, 410 КК України); носіння, зберігання, придбання, передача, збут, виготовлення, ремонт (ст. 263, 2651 КК України); переробка, фальсифікація, видалення чи зміна маркування (ст. 2631 КК України); недбале зберігання (ст. 264 КК України); порушення правил зберігання, використання, обліку, перевезення, поводження (ст. 267, 414 КК України); незаконне перевезення на повітряному судні (ст. 269 КК України); умисне чи необережне знищення або пошкодження (ст. 411, 412 КК України); втрата або зіпсування (ст. 413 КК України); розроблення, виробництво, придбання, зберігання, збут, транспортування (ст. 440 КК України). Усі відзначені злочини об'єднує однаковий предмет злочину – це зброя, в тому числі бойові припаси, вибухові речовини та пристрої [1].

З урахуванням розмаїття злочинів, предметом яких є зброя, для розслідування може бути запропонований комплекс експертиз, серед яких обов'язковою є експертиза зброї й слідів її застосування. Обов'язковість проведення цієї експертизи пояснюється необхідністю встановлення належності виявлених предметів до певного виду зброї, вибухових речовин або пристроїв. Цією ж експертизою встановлюються інші характеристики зброї: технічний стан, спосіб виготовлення, придатність до стрільби, властивості щодо ураження та